

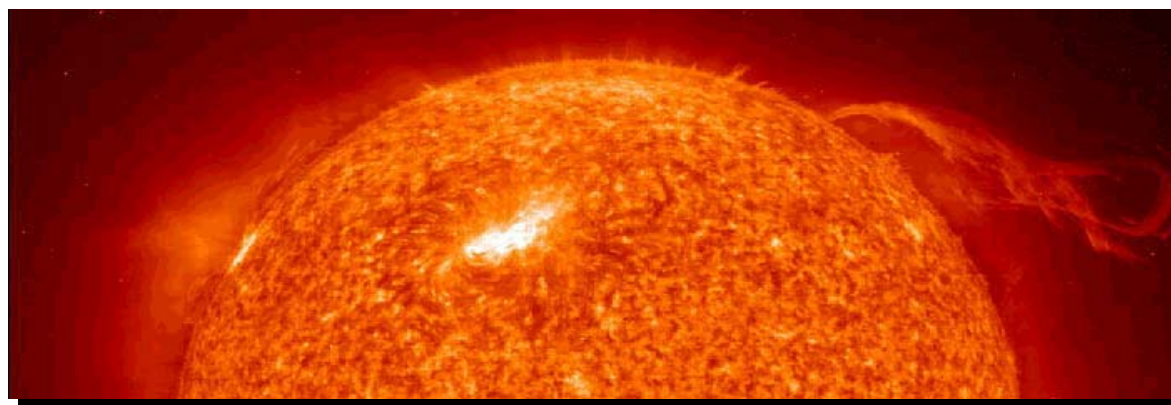

Extend
Accredited
Renewables
Training for
Heating

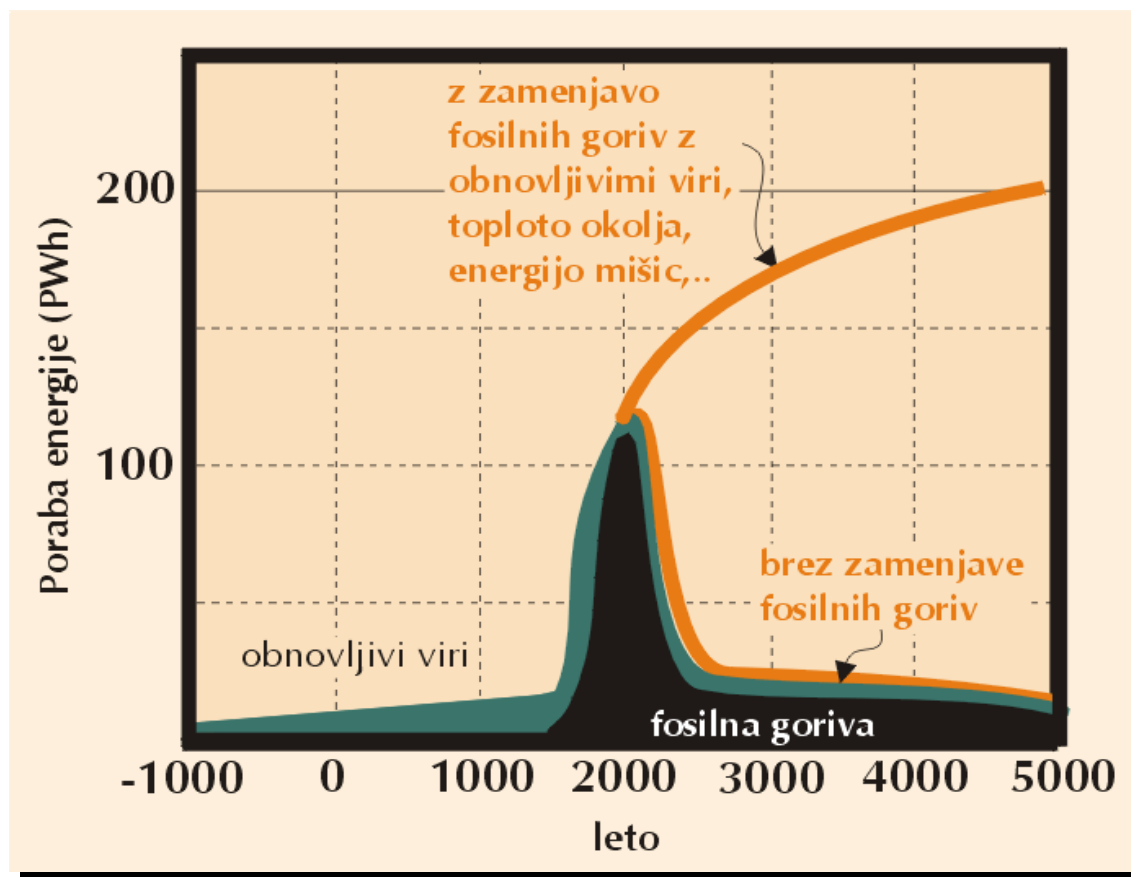
SOLARGE

Enlarging Solar Thermal Systems in Multi-Family-Houses,
Hotels, Public and Social Buildings in Europe

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb – možnosti in perspektive dr. Sašo Medved

Oskrba z energijo človeštva – nekoč, danes in v prihodnosti

V prehodnem obdobju bomo zato prisiljeni k **večjem varčevanju** in izkoriščanju **obnovljivih naravnih virov**.

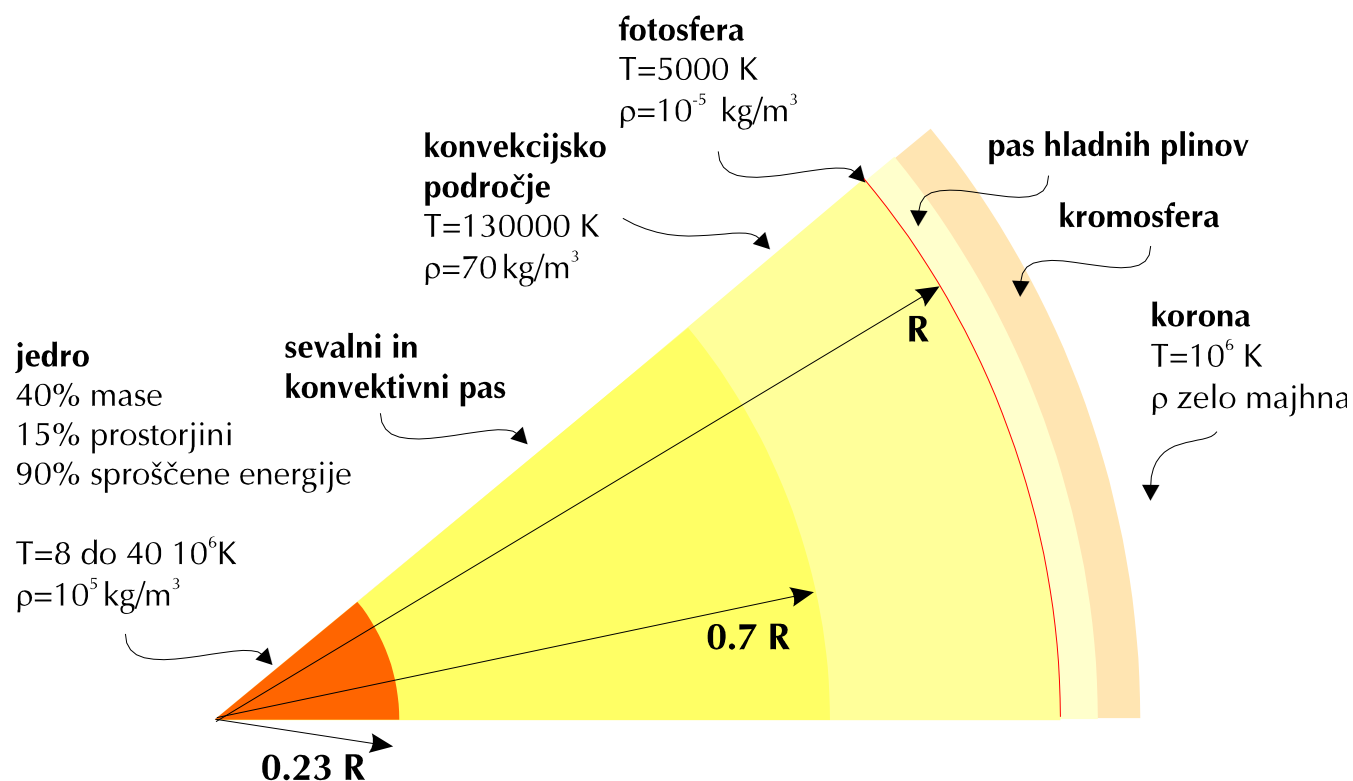
Sončno sevanje, ki ga oddaja Sonce in ga lahko spremenimo v toploto ali elektriko, v naravi pa povzroča nastanek vetra, valov, vodne energije in biomase.

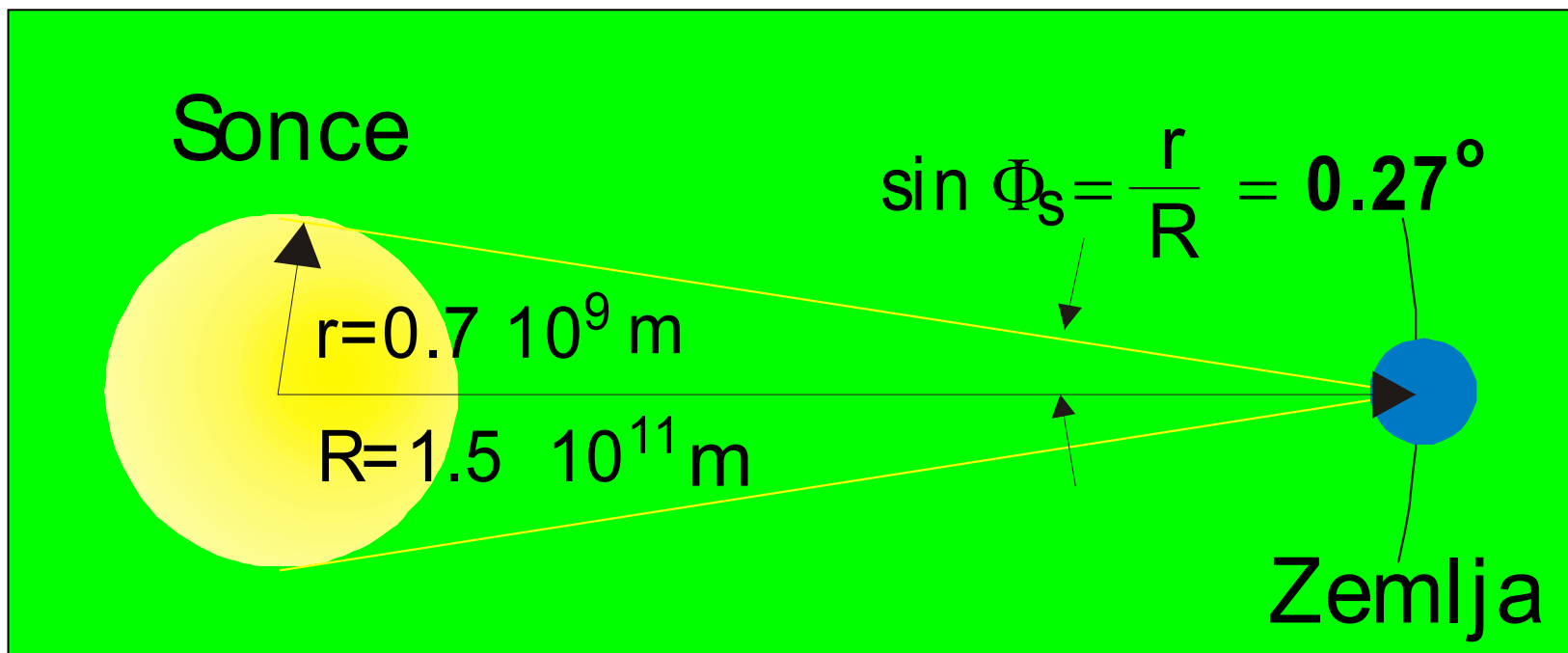
Planetarna energija Lune in Sonca, ki skupaj s kinetično energijo Zemlje povzroča periodično nastajanje plime in oseke

Toploto, ki iz notranjosti Zemlje prehaja proti površju in jo imenujemo **geotermalna energija**.

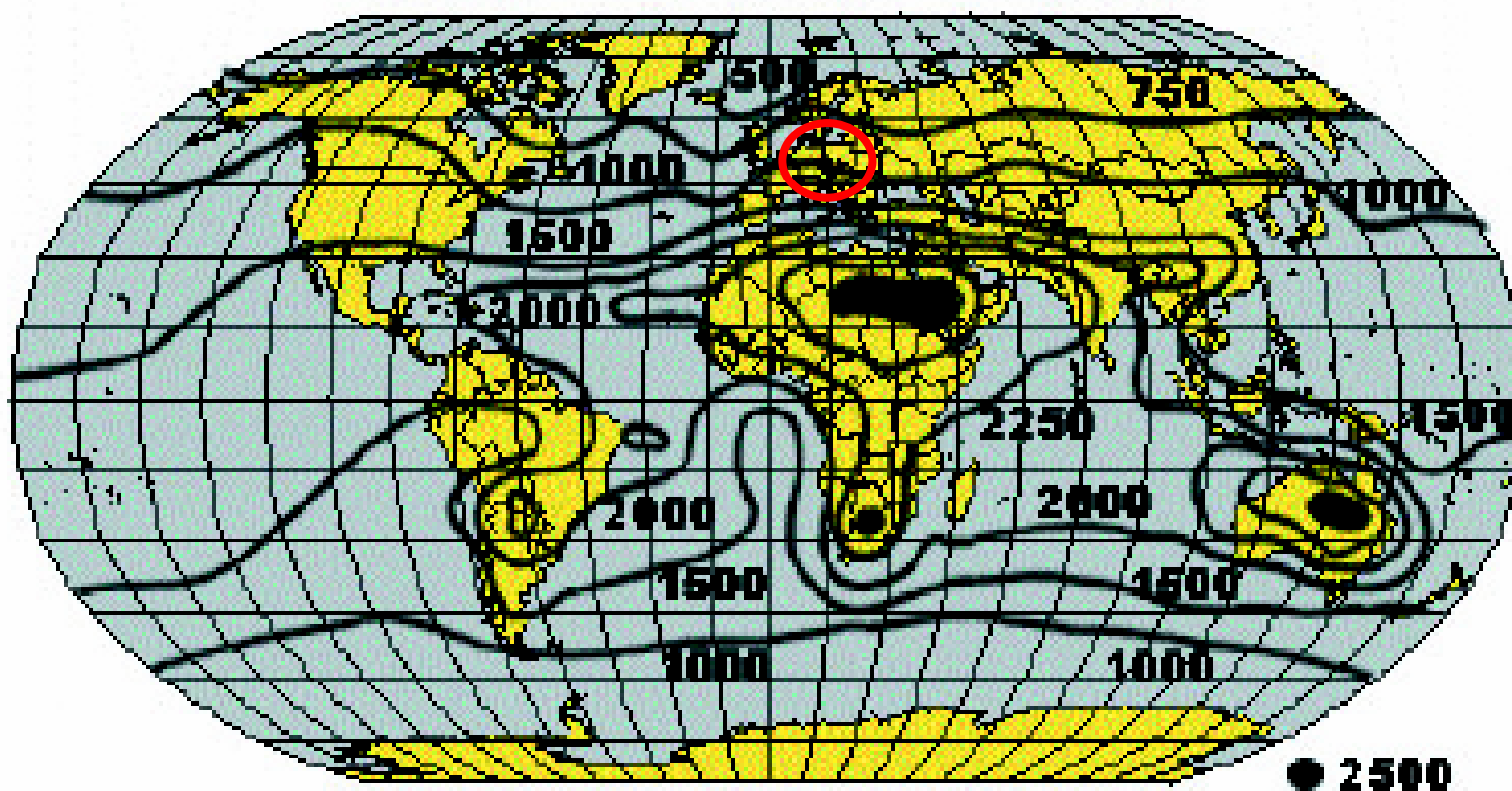

V Sončnem jedru so temperature med 8 in 40 milijoni K, zato poteka zlitje jeder: 4^1H v ^4He . Pri zlitju vsakega kilograma vodika se sprosti $6.2 \cdot 10^8 \text{ MJ}$.

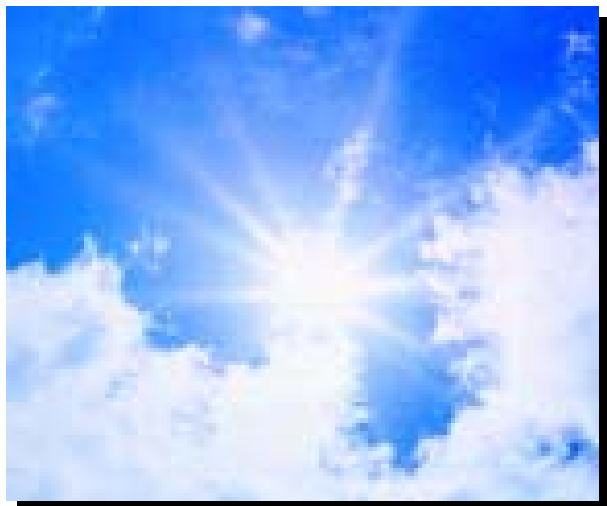

Solarno konstanto imenujemo gostoto sončnega sevanja na zunanjem robu ozračja. Se spreminja le z razdaljo med Soncem in Zemljo, ki pa je preko leta skoraj enaka.

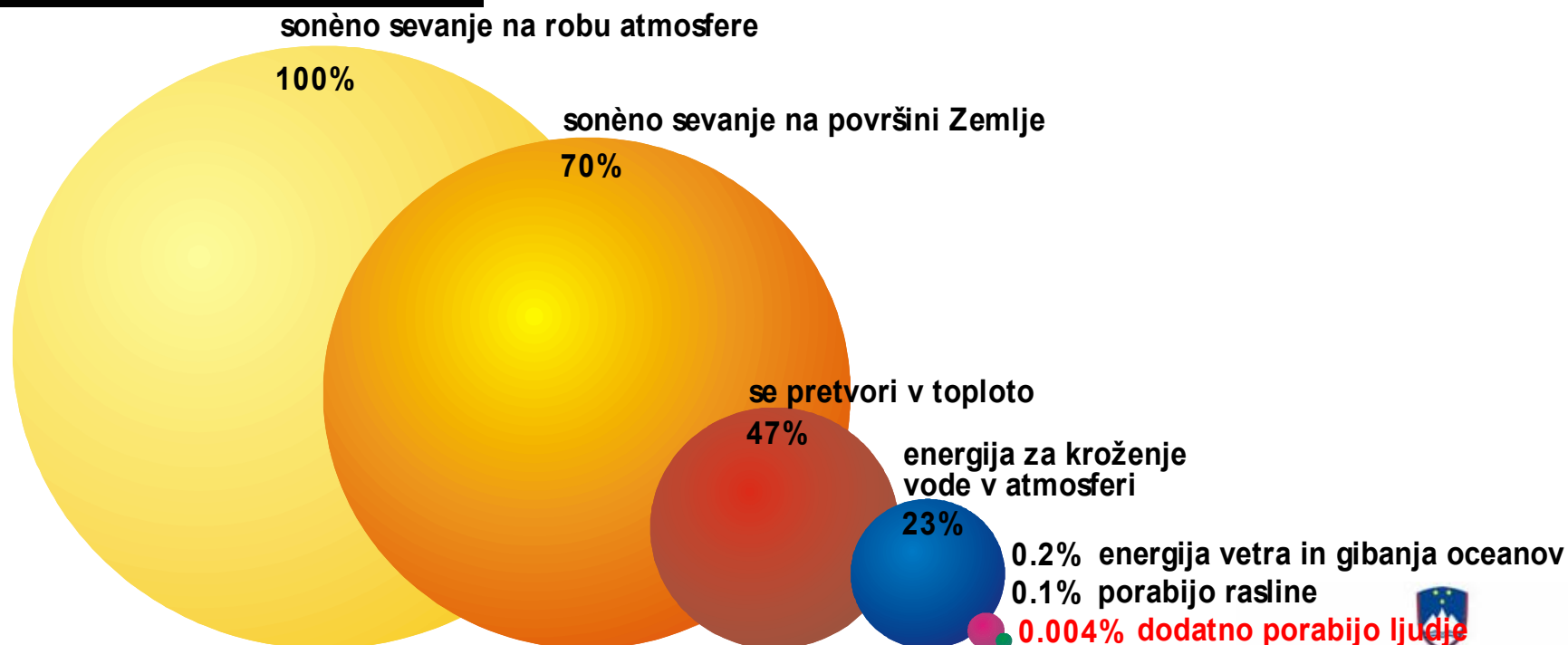
- **Abbot in Johnson (1954) prvi 1322 W/m², drugi 1395 W/m².**
- **NASA (1971) 1353 W/m² ± 1.5%**
- **World Radiation Center (WRC) 1367 W/m² ± 1%**

kWh/m²leto

Sončno sevanje, ki ga oddaja Sonce in ga lahko spremenimo v toploto ali elektriko, v naravi pa povzroča nastanek vetra, valov, vodne energije in biomase.

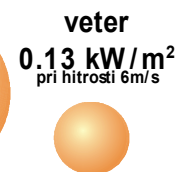
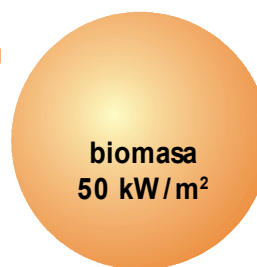
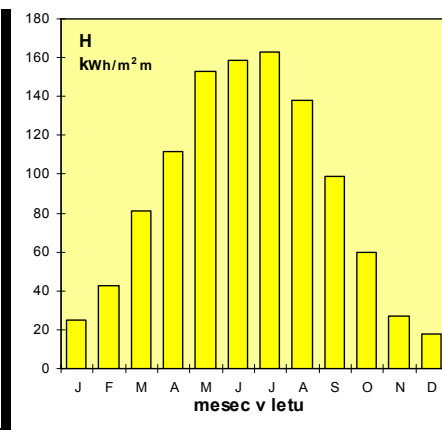
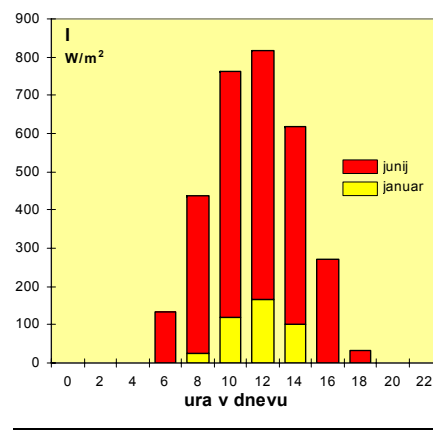

Lastnosti obnovljivih virov energije

- Neomejena trajnost in velik potencial, brez geopolitičnih ovir

- Časovna spremenljivost moči in energije virov.

- Nizka gostota moči.

geotermalna energija
 $0.00006 kW/m^2$
povprečni toplotni tok

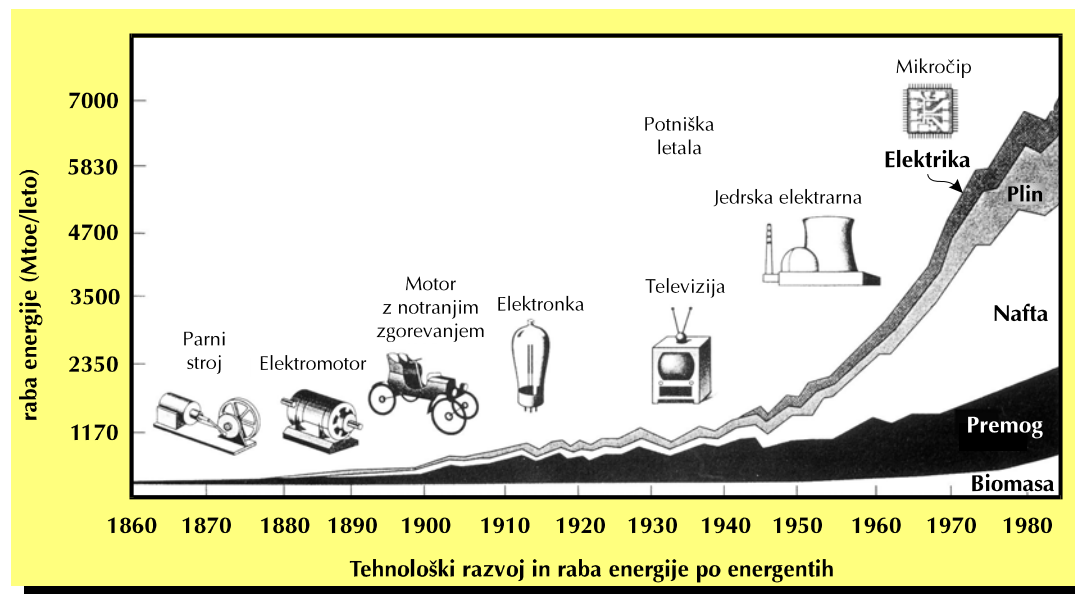
energija bilavice
 $0.002 kW/m^2$

valovanje
 $50 kW/m$

- Razen v obliki biomase in toplote oceanov obnovljivih virov ne moremo shraniti z naravnimi sistemi, do bi jih uporabili, ko jih potrebujemo.

Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

Osnovni energijski vir

1800-

1970+

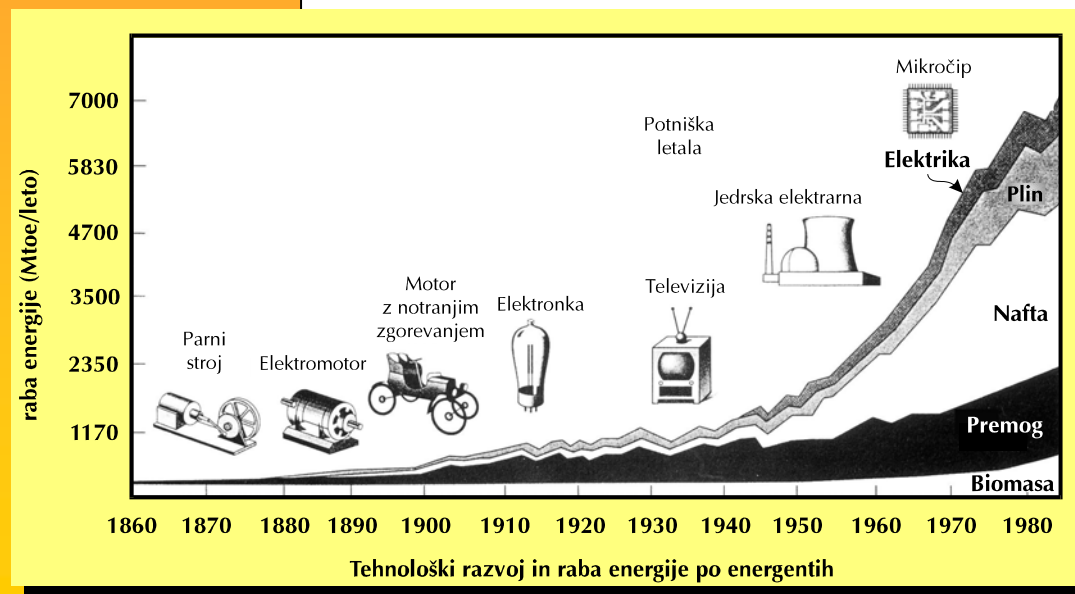
1990+

2000+

Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

**Osnovni
energijski
vir**

**1. in 2.
naftna
kriza**

1800-

1970+

1990+

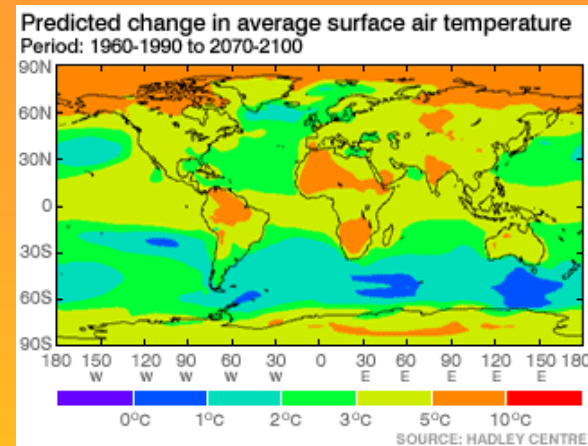
2000+

Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

**Osnovni
energijski
vir**

**1. in 2.
naftna
kriza**

**Vplivi na okolje
Sonaravni razvoj**

1800-

1970+

1990+

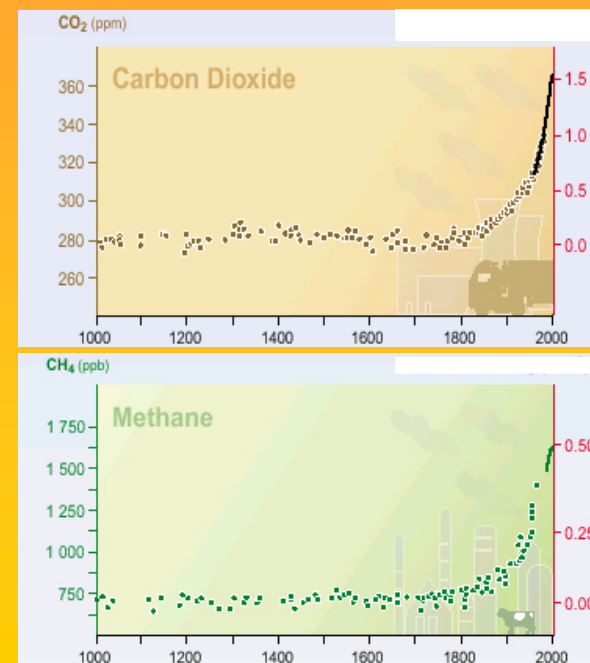
2000+

Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

**Osnovni
energijski
vir**

**1. in 2.
naftna
kriza**

**Vplivi na okolje
Sonaravni razvoj**

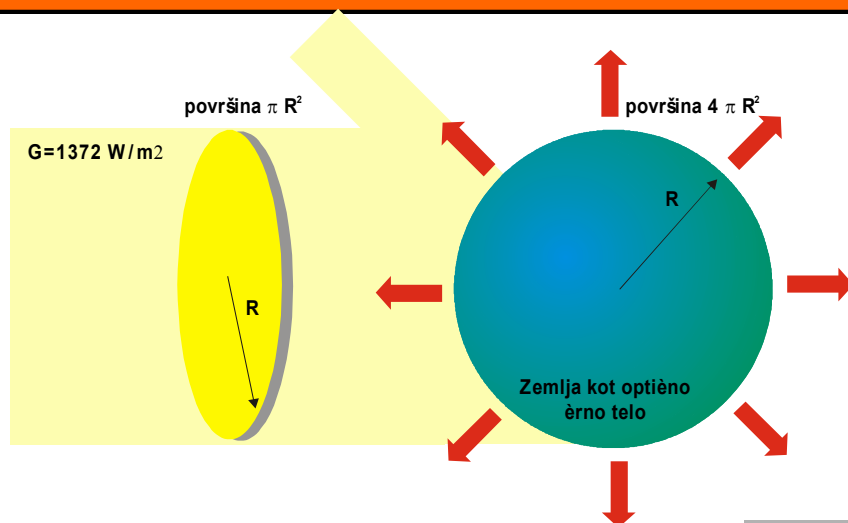
1800-

1970+

1990+

2000+

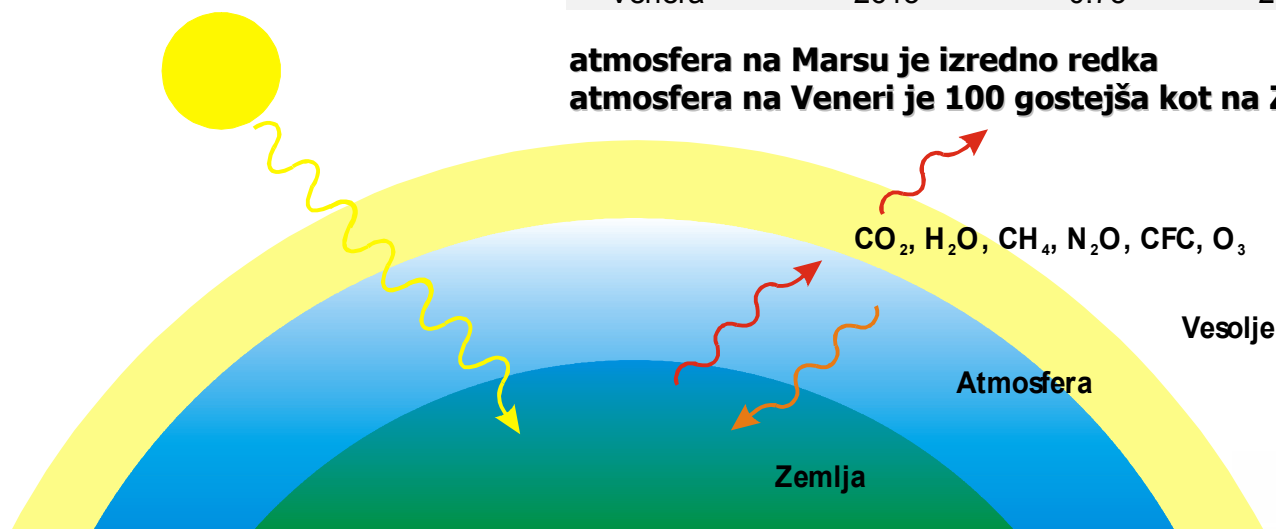
Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

Planet	Solarna konstanta (W/m ²), ☉ III.2.1.	Albedo (1)	Ekvivalentna temperatura (K)	Resnična temperatura (K)
Zemlja	1372	0.3	255	288
Mars	589	0.15	217	220
Venera	2613	0.75	232	700

atmosfera na Marsu je izredno redka

atmosfera na Veneri je 100 gostejša kot na Zemlji, predvsem CO₂

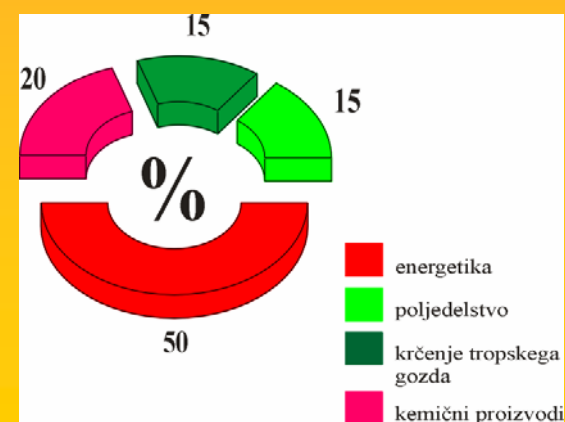
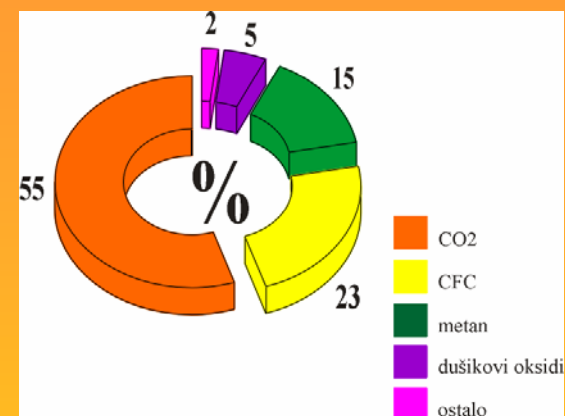

Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

**Osnovni
energijski
vir**

**1. in 2.
naftna
kriza**

**Vplivi na okolje
Sonaravni razvoj**

1800-

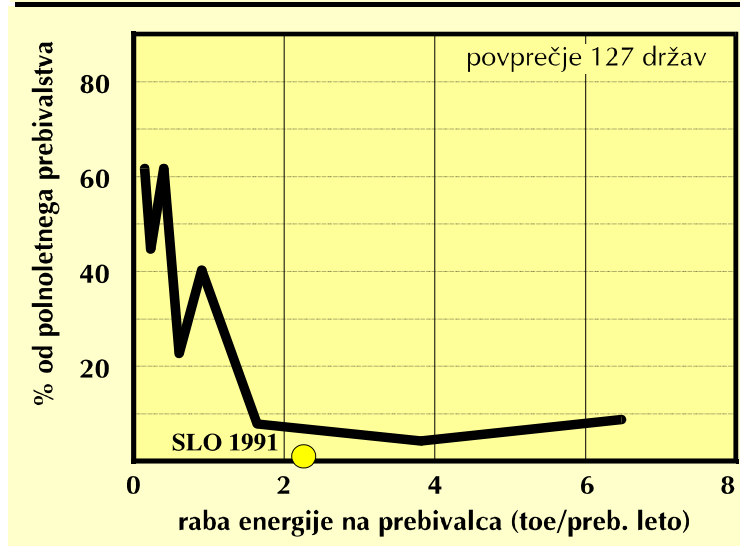
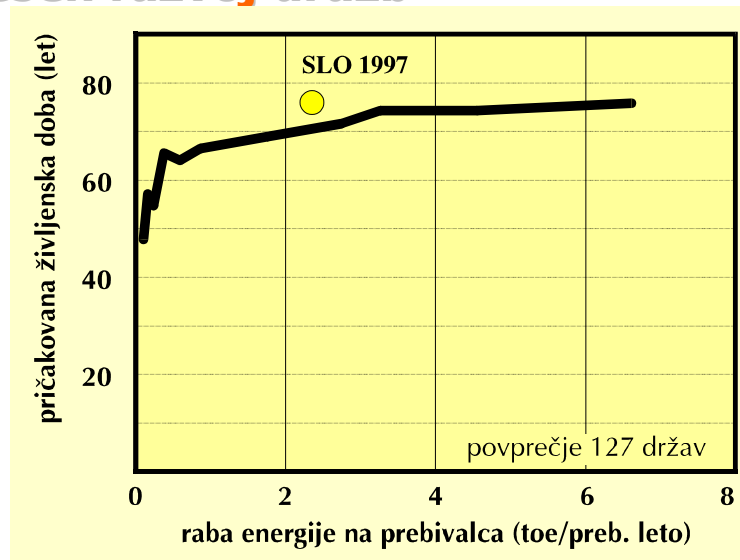
1970+

1990+

2000+

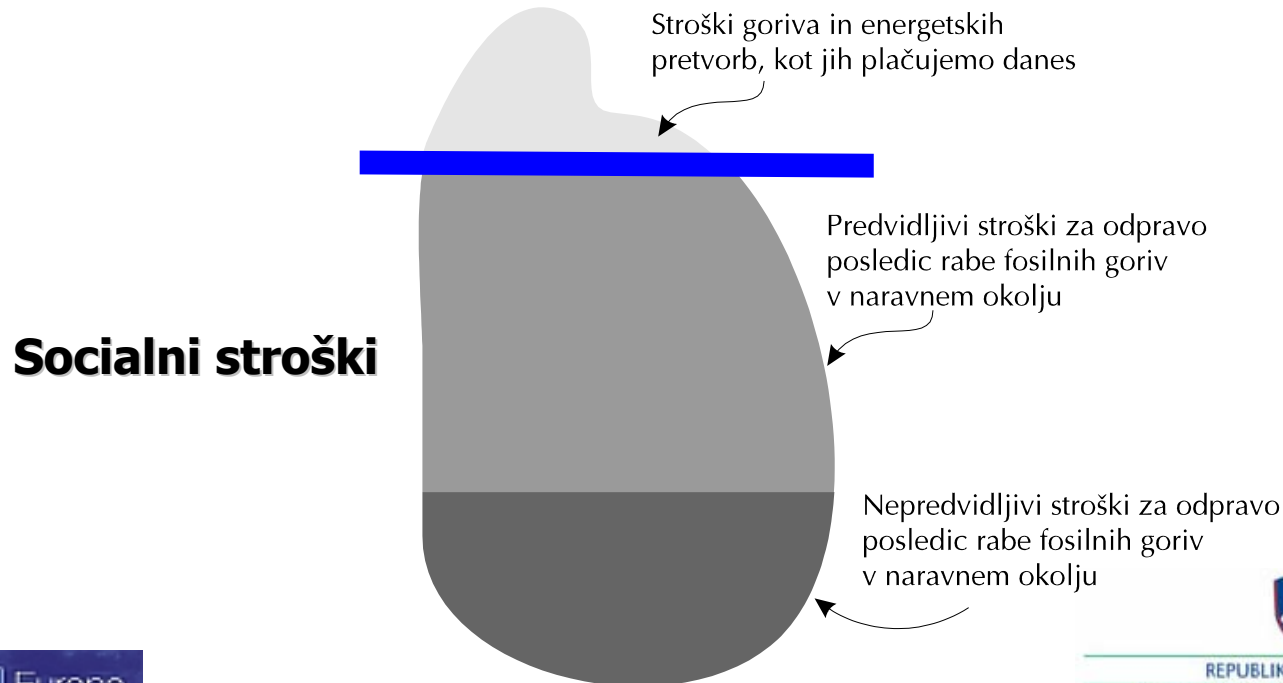
Pomen in vloga OVE v preteklosti in sedanjosti

- Razvoj neke družbe ni nujno pogojen z večanjem rabe energije, toda obstaja **prag, ki zagotavlja uspešen razvoj družb**

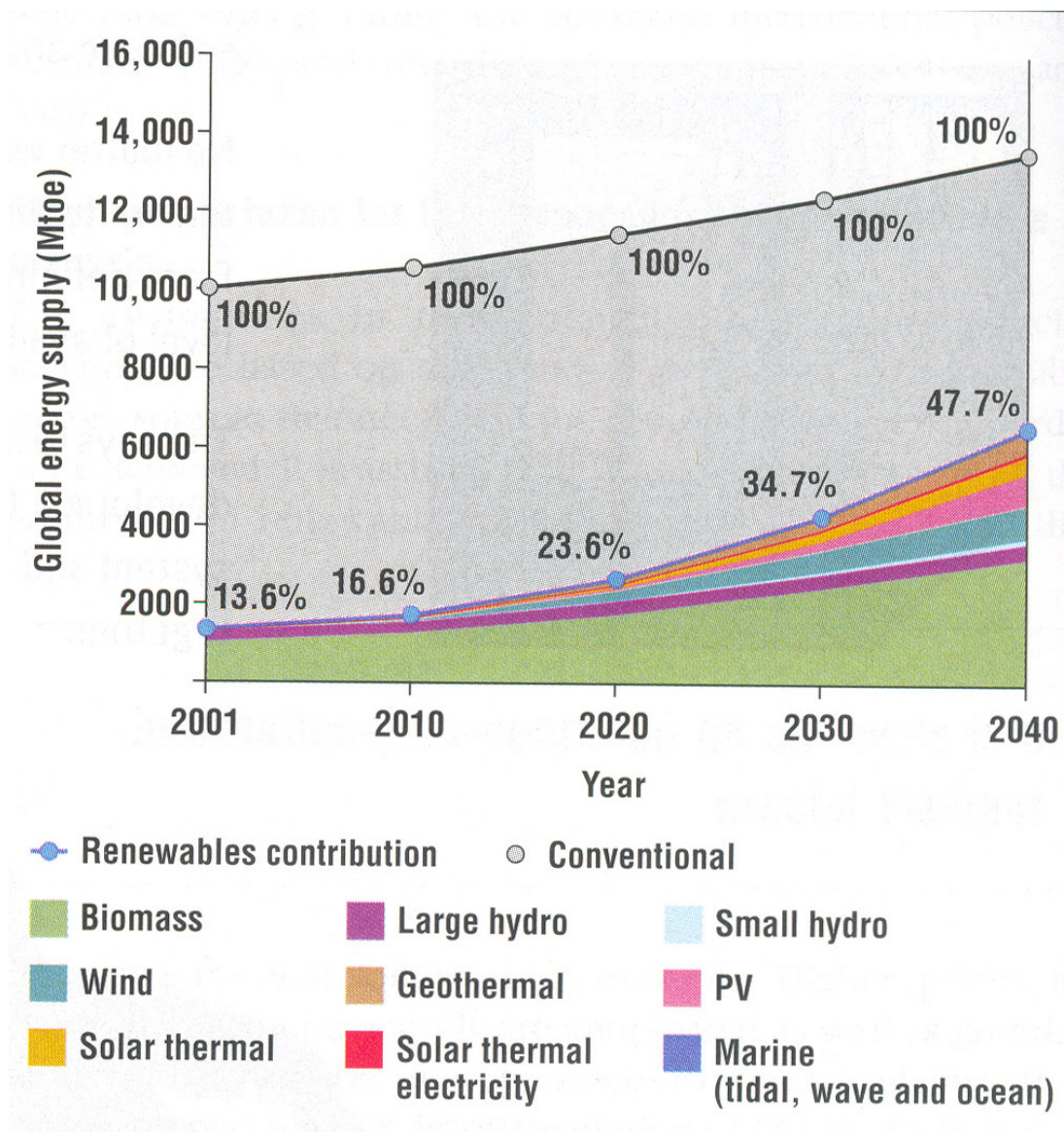

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

- Razvoj neke družbe ni nujno pogojen z večanjem rabe energije, toda obstaja prag, ki zagotavlja uspešen razvoj družb
- Privarčevana kWh energije je pomembnejša od povečanja proizvodnih zmogljivosti
- Goriva bodo vedno dražja zaradi **omejenih, težko dosegljivih zalog**
- Goriva bodo vedno dražja zaradi cene, ki jo bodo porabniki goriv morali **plačati zaradi škode povzročene v okolju !**

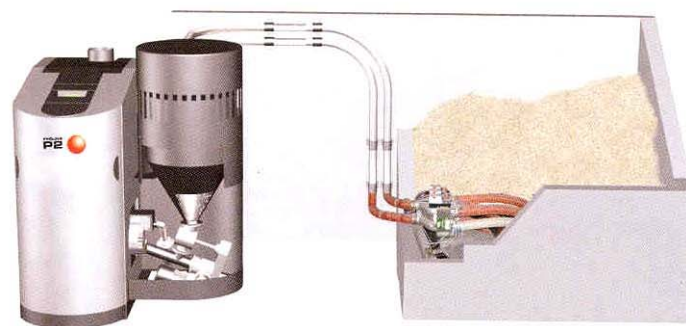
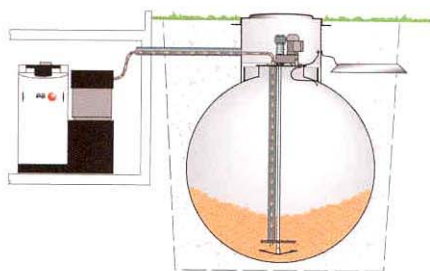
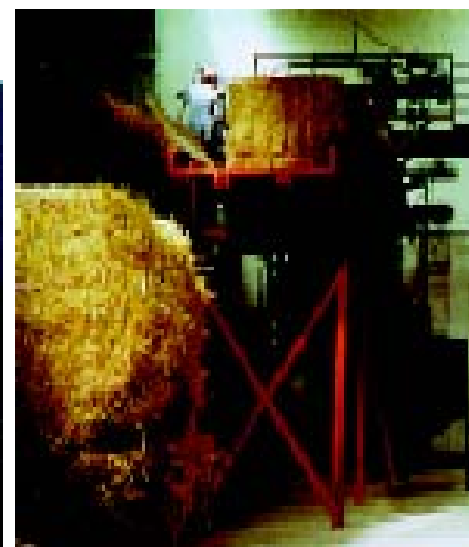

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

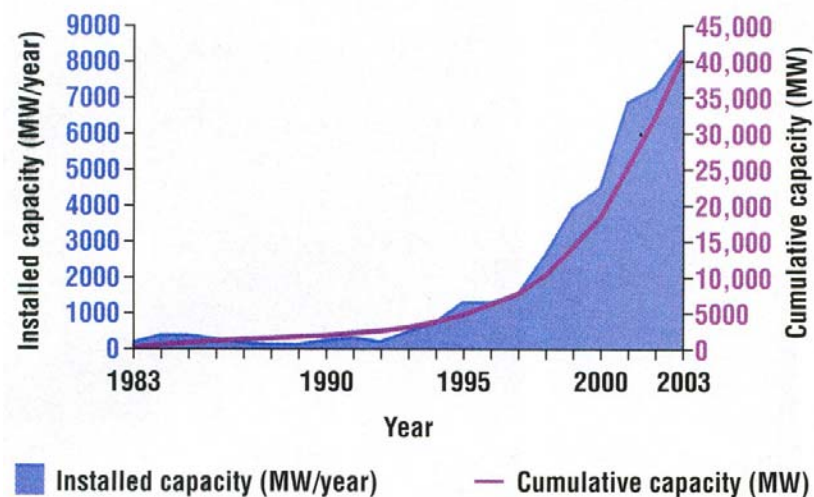
Pomen in vloga OVE v prihodnosti

Sodobna uporaba **biomase** (to je sedaj najbolj razširjen OVE) vključuje poleg sežiga v prilagojenih napravah tudi uplinjanje (**bioplin**) in izdelavo tekočih goriv (**bioetanol** in **biodizel**)

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

Proizvodnja električne energije z **vetrnicami**

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

Izkoriščanje geotermalne energije

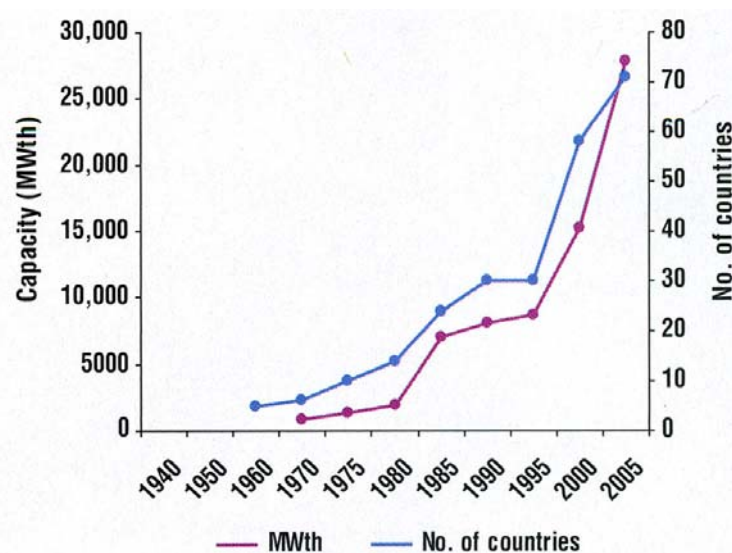

FIGURE 2. Worldwide utilization of geothermal heat

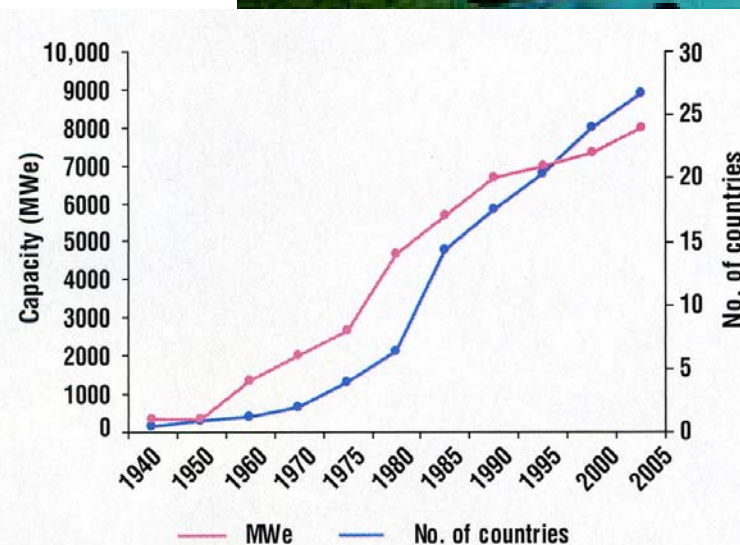
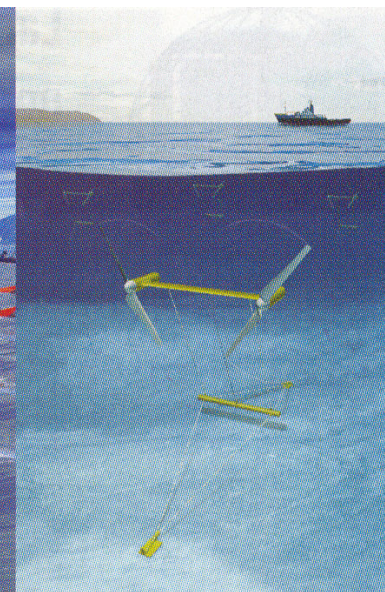

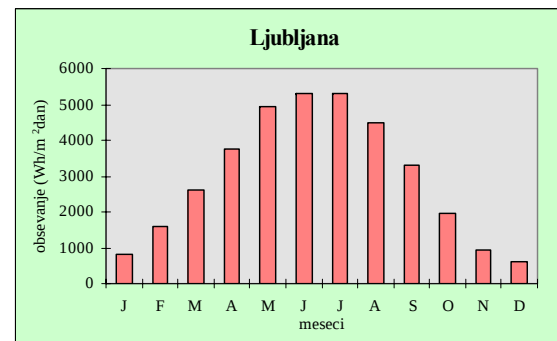
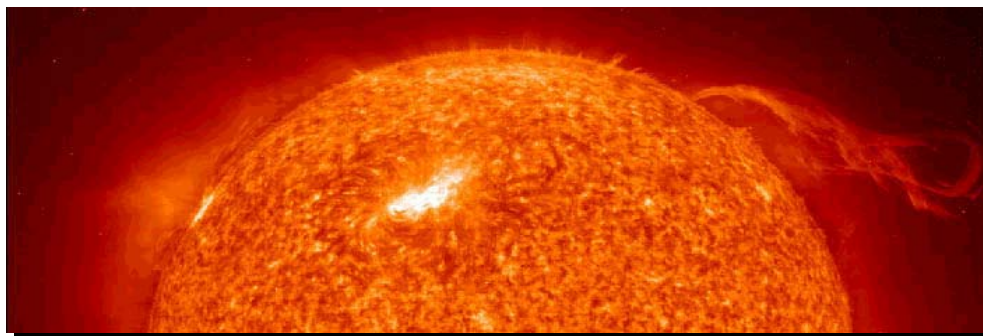
FIGURE 1. Worldwide utilization of geothermal electricity

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

Oceani so veliki hranilniki energije v obliki toplote ter potencialne in kinetične energije v obliki **valov in biavice**.

Pomen in vloga OVE v prihodnosti

Teoretični potencial sončnega sevanja v Sloveniji

$$H_{glob,o} = 93700 \text{ PJ/a}$$

Potencial brez površine polj, gozdov, jezer in rek in drugih
infrastrukturnih površin

$$H_{glob,o} = 19200 \text{ PJ/a}$$

Rabimo 280 PJ/leto

Konjske vprege so bile edino prometno sredstvo pred iznajdbo motarja z notranjim zgorevanjem.

Toda za krmo konj, ki so jih uporabljali v angleških mestih okoli leta 1900 so porabili enako količino krme kot hrane za ljudi.

	konji	avto (1920)	avto (1995)
izkoristek goriva	4%	10%	20%
trdni odpadki	400 g/km		
tekoči odpadki	200 g/km		
emisije plinov	CO ₂ 170 g/km	120	70

Uvajanje novih tehnologij je dolgotrajen proces, neka tehnologija, ki je bila najprej ocenjena kot okolju prijazna in učinkovita se lahko izkaže za nasprotno. Uporaba **sončne energije ima med **OVE** najmanjše vplive na okolje.**

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

Fotonapetostni sistemi

Naravno ogrevanje stavb

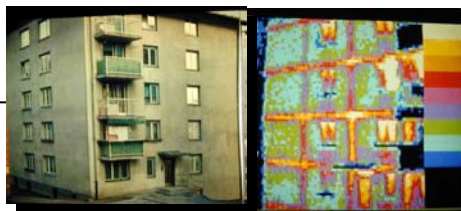
Aktivni solarni sistemi

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

kWh/m²a

180 +

120

Kvalitetno toplotno izolirane stavbe

60

Stavbe z nizko rabo toplote

30

15 **"Pasivne stavbe"**

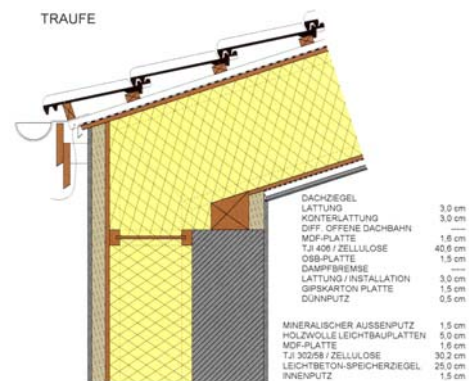
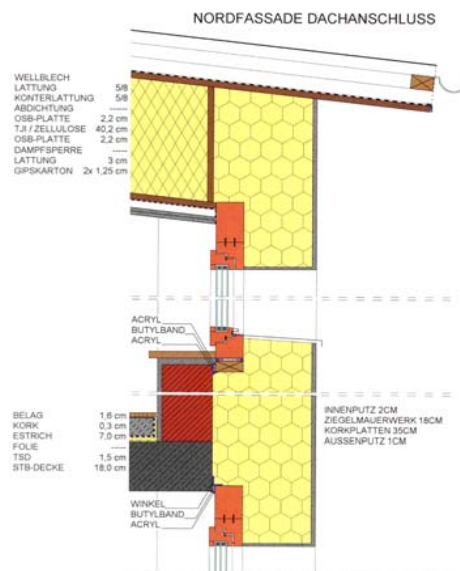
0

"Zero energy"

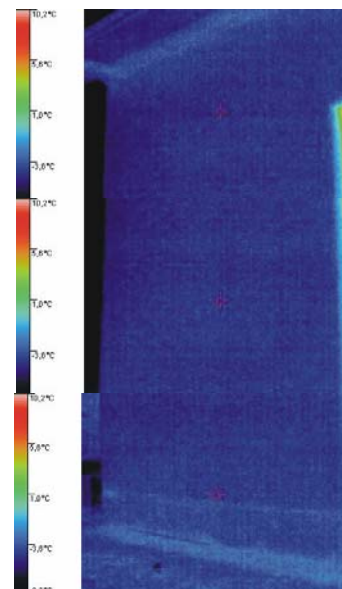

"Energie +" - stavbe s presežkom energije

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 DM

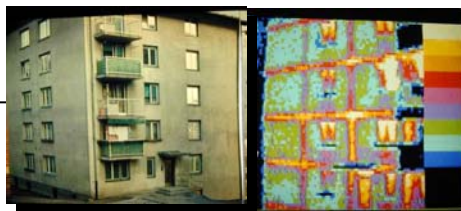

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

kWh/m²a

180 +

120

Kvalitetno toplotno izolirane stavbe

60

Stavbe z nizko rabo toplote

30

"Pasivne stavbe"

15

"Zero energy"

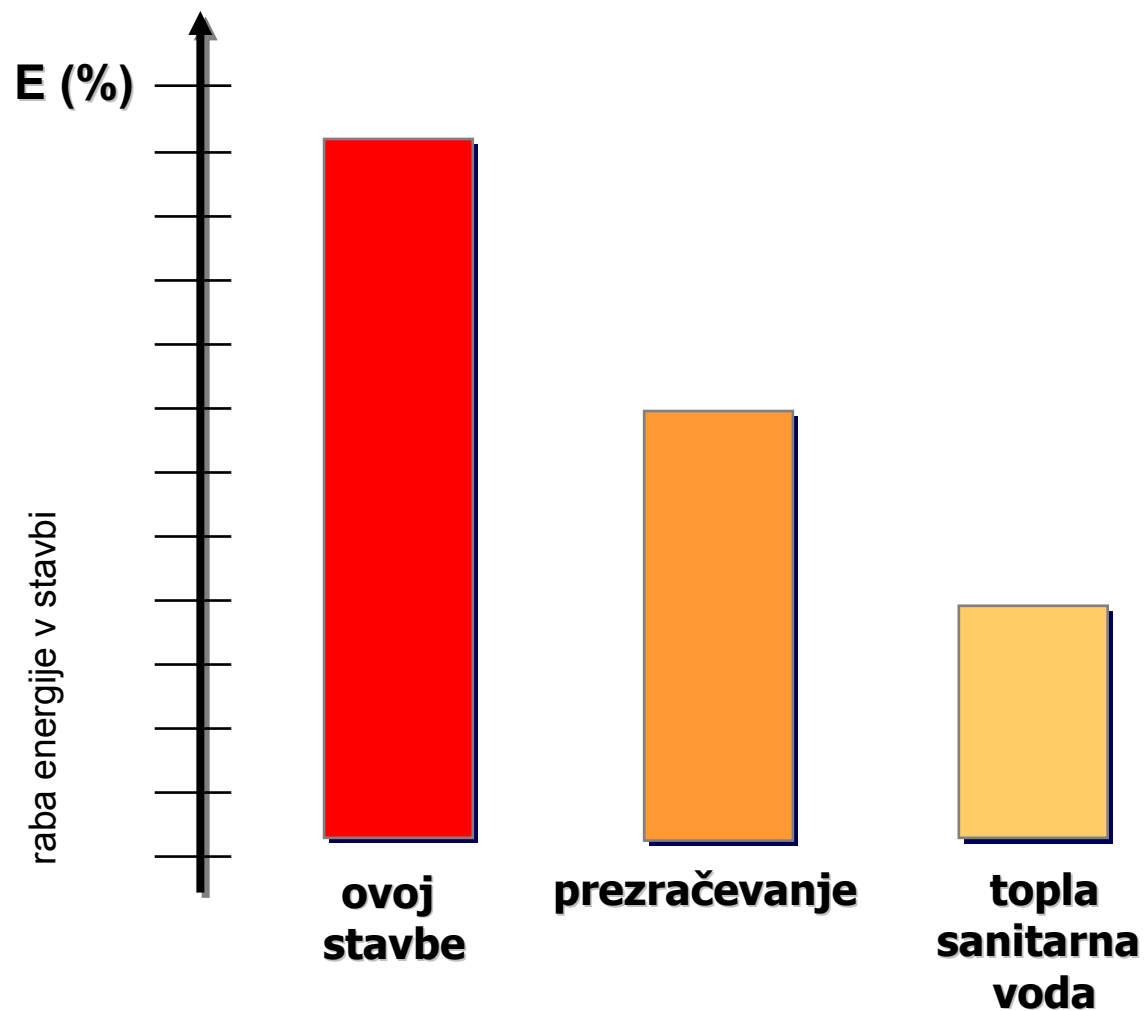
0

"Energie +" - stavbe s presežkom energije

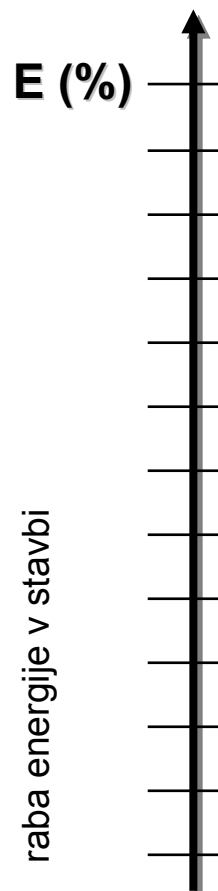
Toplotna zaščita

Okolje, OVE

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

ovoj
stavbe

prezračevanje

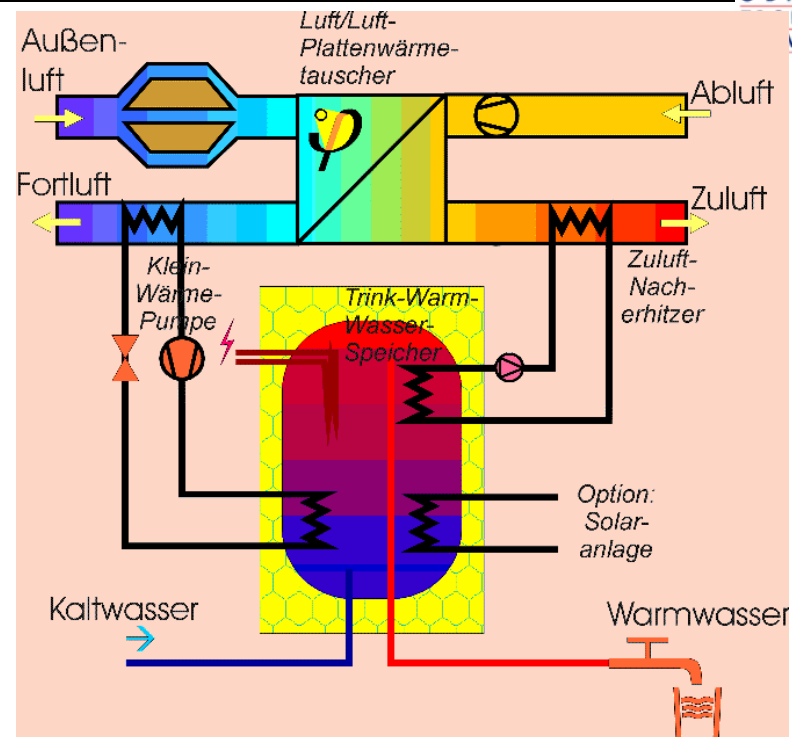
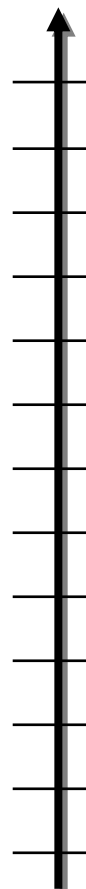
topla
sanitarna
voda

Izkoriščanje sončne energije v stavbah

E (%)

raba energije v stavbi

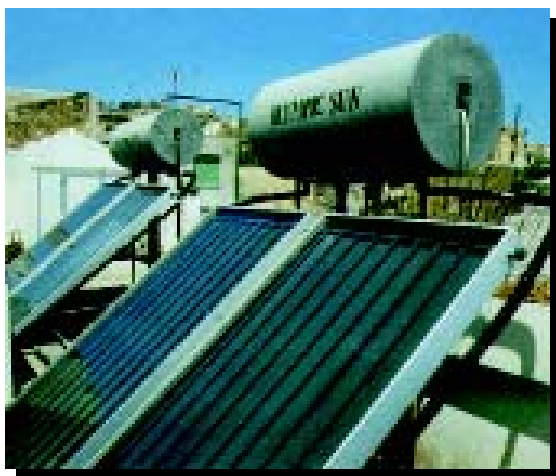
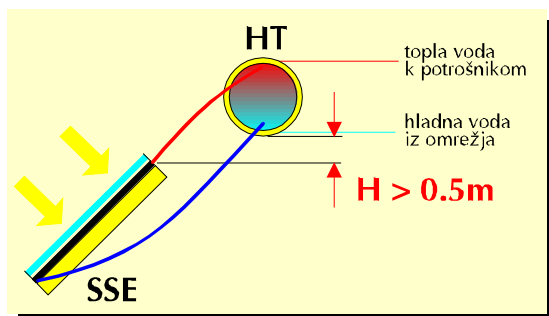
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

Sistemi z naravnim obtokom - pri sistemih z naravnim obtokom kroži nosilec toplote zaradi vzgona.

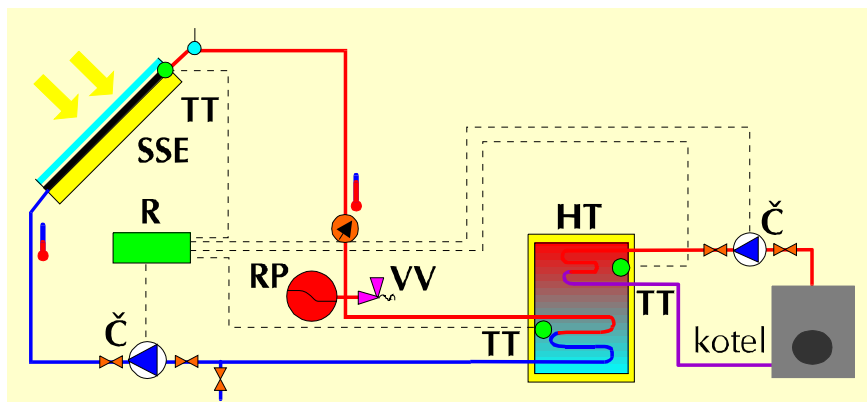

Pri dvokrožnih sistemih (indirektni sistem) prenaša toploto mešanica vode in protizmrzovalnega sredstva.

- Sistem lahko deluje celo leto. Potrošnja sanitarna voda se segreva posredno preko prenosnika toplote (PT).
- Tem sistemom moramo dodati varnostni ventil (VV) ter raztežno posodo (RP).
- Hranilniki toplote so lahko navpični ali vodoravni, prenosniki toplote pa spiralni ali dvoplaščni.

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

Sistemi s prisilnim obtokom - pri sistemih s prisilnim obtokom kroži nosilec toplote v sistemu s pomočjo črpalke.

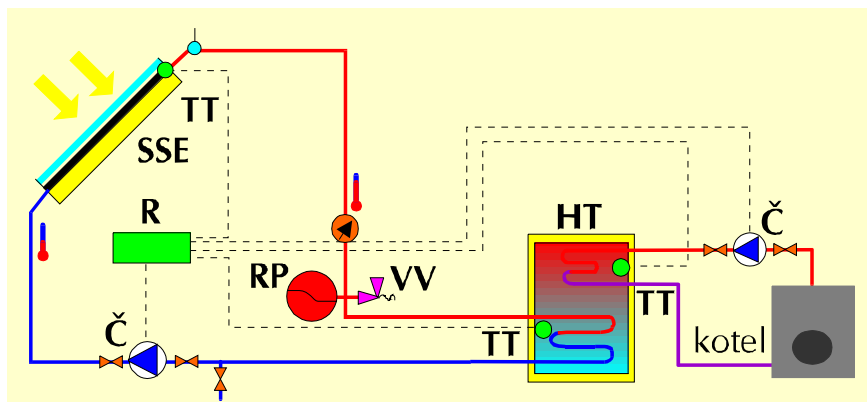
- **Regulator vklaplja in izklaplja črpalko v odvisnosti od temperature tekočine na izstopu iz SSE, ter v odvisnosti od temperature vode v hranilniku toplote.**

V zimskem času pri nas ne moremo segreti vode do zahtevane temperature, zato jo dogrevamo z vročo vodo iz ogrevalnega sistema ali z električnim grelnikom.

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

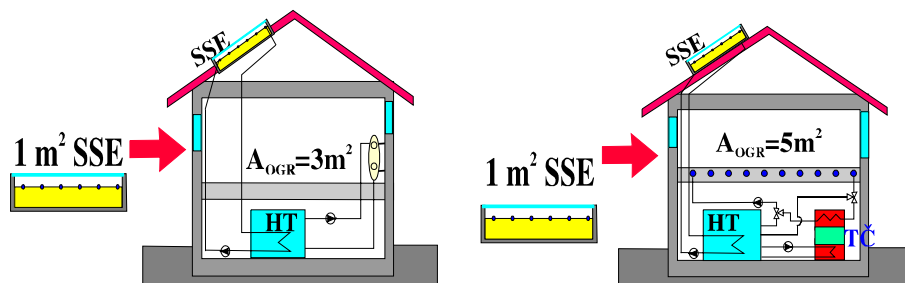
Sistemi s prisilnim obtokom - pri sistemih s prisilnim obtokom kroži nosilec toplote v sistemu s pomočjo črpalke.

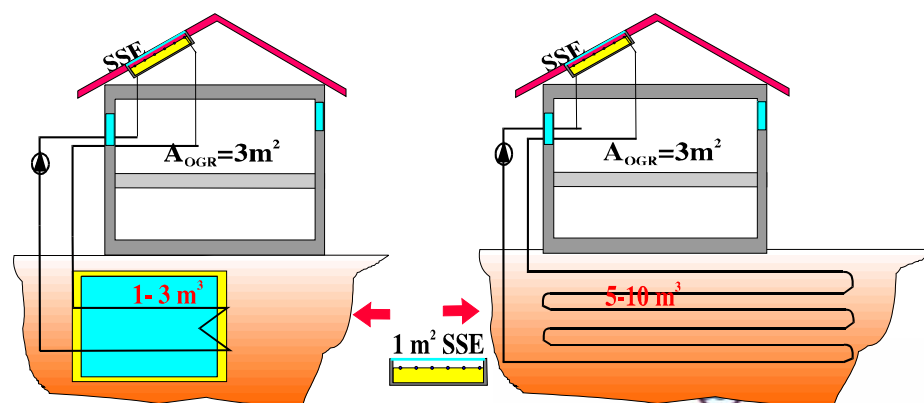
- SSE nameščeni z naklonom 25 - 45° in obrnjeni v smeri med jugom in jugozahodom.
- Za vsak m² SSE naj bo predvidena prostornina hranilnika 50 - 75 litrov.
- SSE s površino 1.5 - 2 m² za vsako osebo.
- Delež sonca naj bo v letu v povprečju 65 - 70 % potrebne količine tople vode.
- Tipični solarni sistem za pripravo tople vode v enodružinski stavbi ima površino 6 m² in prostornino hranilnika 300 litrov.

Aktivni solarni sistemi lahko prispevajo pomemben delež potrebne toplote za ogrevanje zgradb, ki so odlično toplotno zaščitene. Imenujemo jih energetske varčne zgradbe, v njih pa raba energije za ogrevanje ne presega 50 kWh/m² bivalne površine v ogrevalni sezoni (oz. 5 l kurilnega olja). Solarni sistemi se razlikujejo predvsem po velikosti in izvedbo hranilnika toplote.

a Solarni sistemi s kratkotrajnim hranilnikom toplote

b Solarni sistem s sezonskim hranilnikom toplote

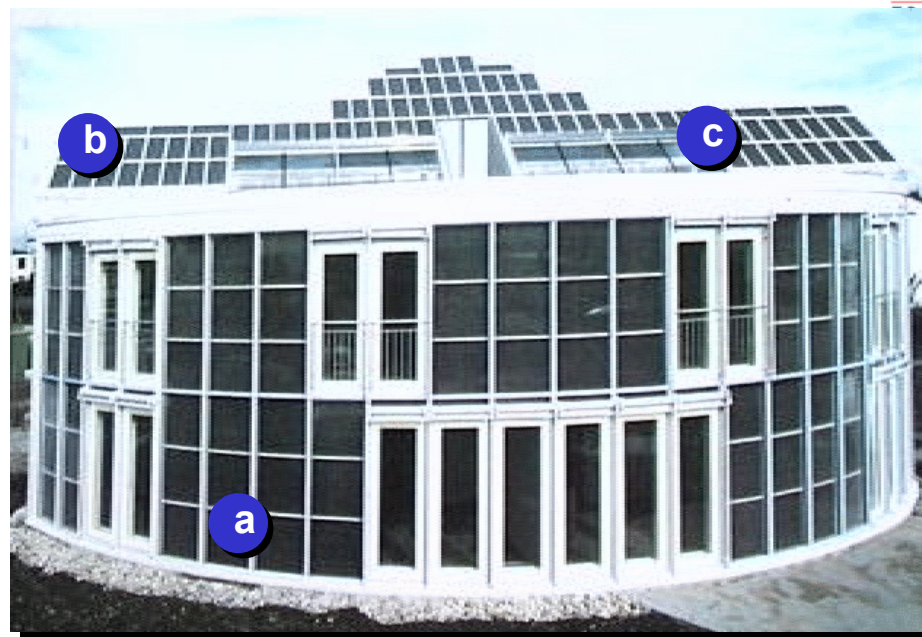
Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

**Energetsko samozadostna
zgradba v kateri je**

vgrajejih vec

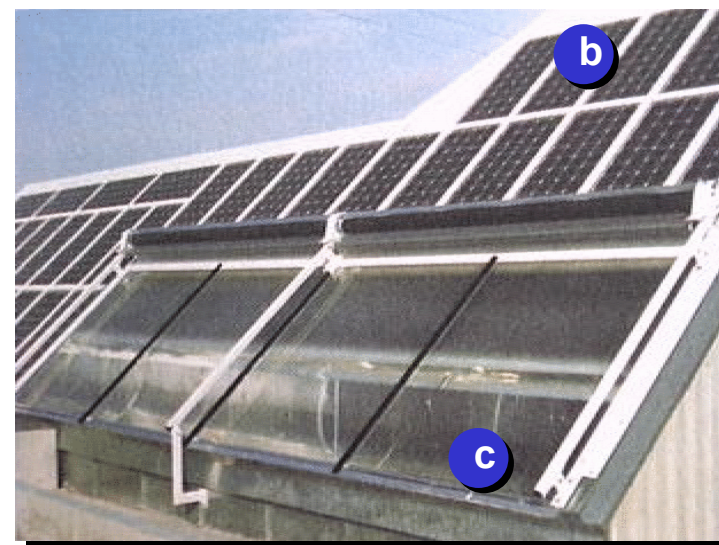
najsodobnejših naprav:

- a** prosojna toplotna izolacija,
- b** PV moduli, **c** SSE, ter
- sistem za vračanje toplote pri prezračevanju in vodikova tehnologija.**

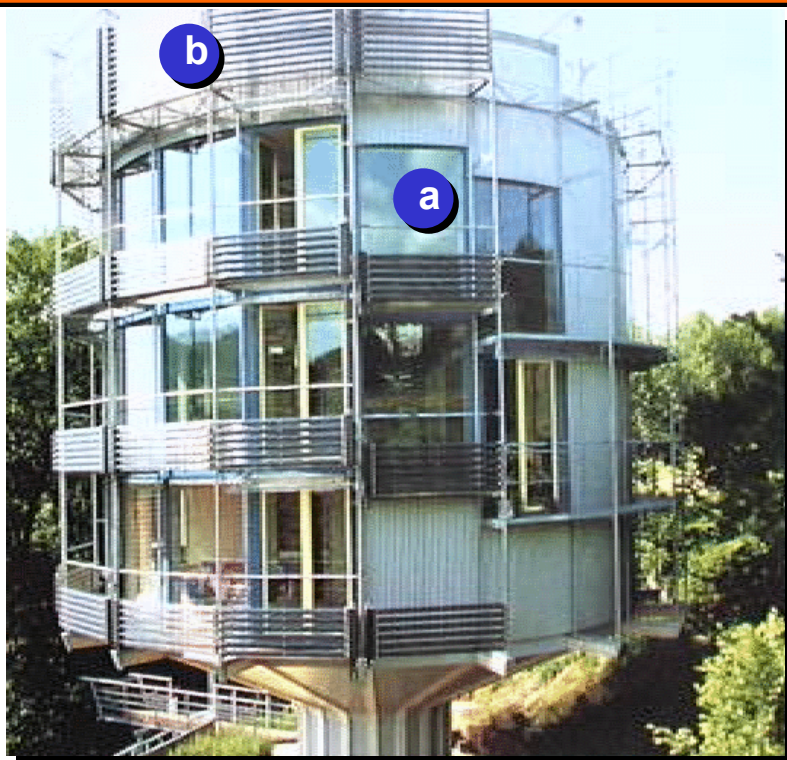

O ZGRADBI

Površina SSE:	14 m ²
Prostornina SHT:	- m ³
Prostornina KHT:	1 m ³
Delež sonca:	100 %
Bivalna površina:	145 m ²
Površina PV:	36 m ²

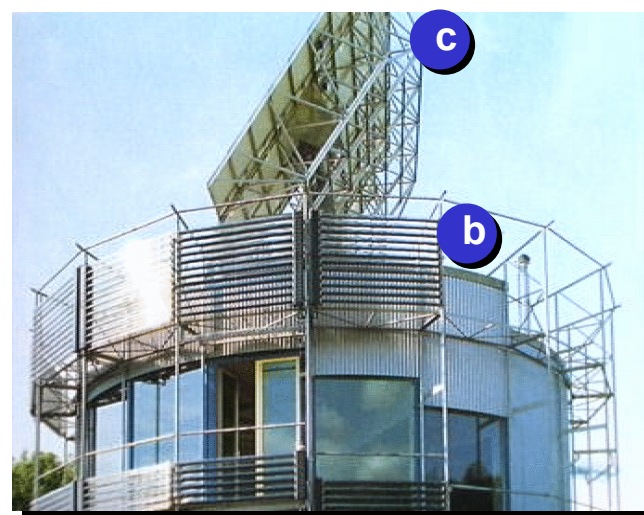
Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

Zgradba valjaste oblike, ki se vrti okoli svoje navpicne osi. Bivalni prostori z velikimi steklenimi površinami **a** za zajem sonca, SSE in sončne celice sledijo soncu preko celega dneva. PV sistem **c** deluje kot mala elektrarna, ki ob viških oddaja elektriko v javno omrežje. Vgrajeni so vakuumski SSE, ki so **b** nameščeni na ograji balkonov. V poletnem času so bivalni prostori obrnjeni proč od sonca in senčeni

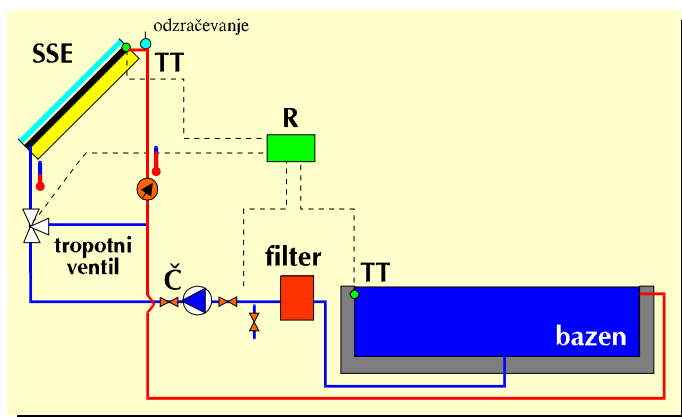
O ZGRADBI

Površina SSE:	31 m ²
Prostornina SHT:	7 m ³
Prostornina KHT:	- m ³
Delez sonca:	100 %
Bivalna površina:	180 m ²
Površina PV:	54 m ²

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

Enokrožni sistemi - v sprejemnikih sončne energije ogreva bazenska voda.
SSE morajo biti odporni na agresivna sredstva, ki jih dodajamo vodi v bazenu

- vgrajujemo cenene in enostavne SSE, ker delujejo pri visokih temperaturah okolice. V tem primeru je pomembna količina absorbiranega sončnega obsevanja in manj toplotne izgube
- ker bazene uporabljamo poleti - naklon sprejemnikov sončne energije med 20 in 25°.
- pogosto so izdelani iz premičnih gumijastih cevi, ki jih po koncu kopalne sezone zvijemo in shranimo.
- za ogrevanje bazenov na prostem potrebujemo površino 2 m² sprejemnikov na kvadratni meter bazenske površine, pri pokritih bazenih pa zadostuje 0.8 m² sprejemnikov za vsak kvadratni meter površine bazena.

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

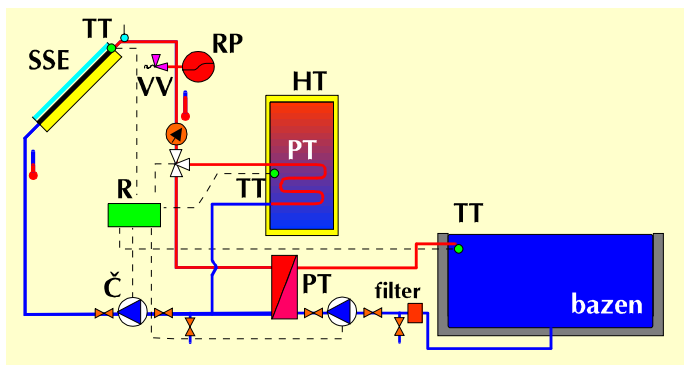

Pri **dvokrožnih sistemih** je solarni tokokrog ločen od tokokroga z bazensko vodo. Toplota se prenaša preko prenosnika toplote.

Vgradimo lahko običajne sprejemnike sončne energije. Pogosto poleg bazena ogrevamo tudi sanitarno vodo.

Taka zasnova je značilna za večino od preko 20 velikih solarnih sistemov na hotelskih in športnih objektih v Sloveniji.

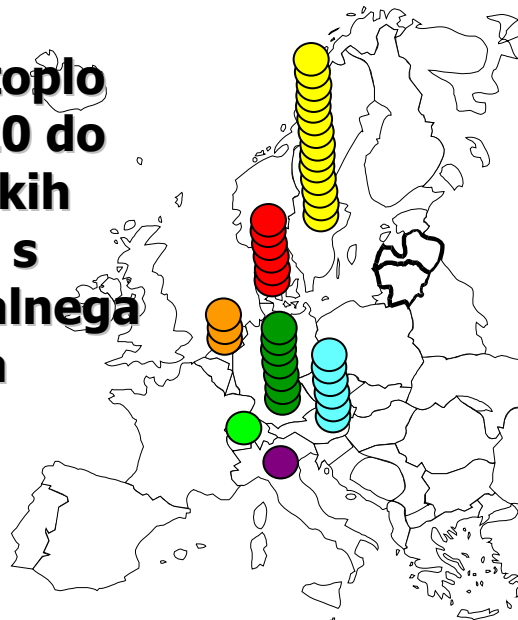

Prvi veliki solarni sistem v Sloveniji je bil izdelan leta 1982 na hotelu Delfin v Izoli. Površina sprejemnikov sončne energije je 372 m², hranilnik toplote pa je betonski bazen s prostornino 50 m³ in napolnjen z vodo. Povprečno proizvedejo sprejemniki 550 kWh toplote na m² površine sprejemnikov.

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

- Ogrevamo in pripravljamo toplo vodo za vsaj 20 do 30 stanovanjskih enot v naselju s sistemom lokalnega ali daljinskega ogrevanja.

- V Evropi trenutno deluje 38 solarnih sistemov za ogrevanje naselij vsak s površino SSE nad 500 m² s skupno površino 65.000 m² in toplotno močjo 35 MW. V načrtovanju pa je 8 sistemov, vsak s površino SSE nad 5000 m²

- Polje SSE je lahko centralno **a** ali deljeno **b** na strehah ogrevanih zgradb

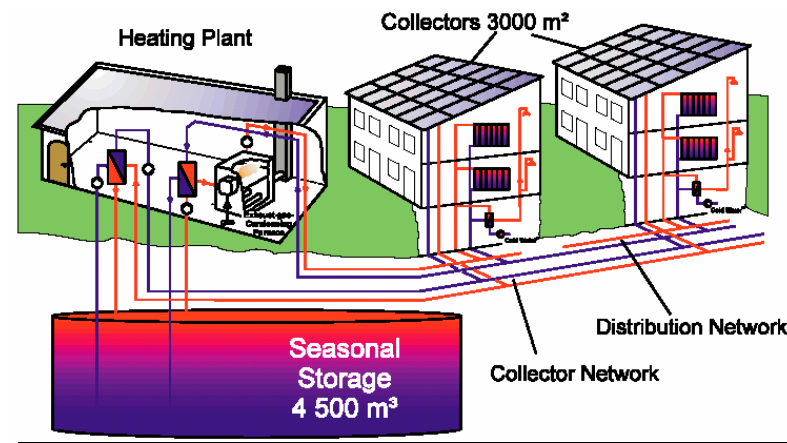

- Solarni sistemi so lahko zgrajeni z ali brez sezonskega hranilnika toplote

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

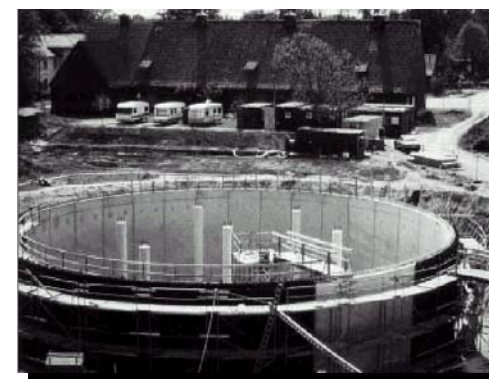
- Eden od prvih v Nemčiji zgrajenih solarnih sistemov za ogrevanje naselij. Naselje ima 123 zgradb, SSE pa so nameščeni na strehah 18 zgradb.

a Shema instalacij sistema daljinskega ogrevanja

O SISTEMU

Površina SSE:	3.000 m ²
Prostornina SHT:	4.500 m ³
Prostornina KHT:	- m ³
Zbrana energija:	? MWh/a
Delež sonca:	50 %
Stroški izgradnje:	125.000 SIT/m ²

b Gradnja sezonskega hranilnika

Solarni sistemi za pripravo tople vode in ogrevanje stavb

- Trenutno največji solarni sistem na svetu. Zgrajen leta 1996. Namenjen ogrevanju zgradb v mestu Marstal z 1260 zgradbami na otoku Aero. Polje SSE je veliko kot 4 nogometna igrišča in je sestavljeno iz velikopanelnih SSE vsak s površino 12.5 m². Vsa fosilna goriva pripeljejo na otok z ladjami.**

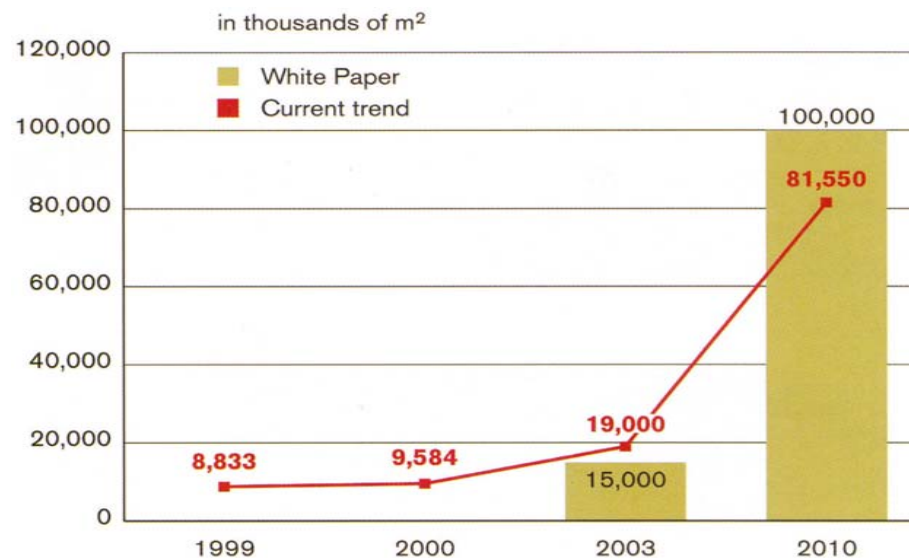

O SISTEMU

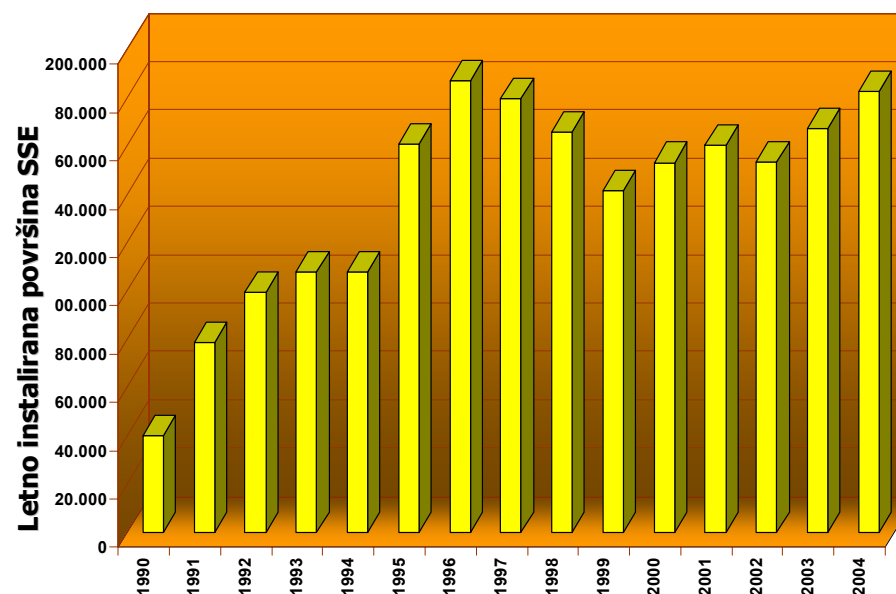
Površina SSE:	8.040 m ²
Prostornina SHT:	- m ³
Prostornina KHT:	2000 m ³
Zbrana energija:	3600 MWh/a
Delez sonca:	15 %
Stroški izgradnje:	45.000 SIT/m ²

- a Hranilnik toplote s prostornino 2000 m³ za enodnevno akumulacijo toplote.**
- b Predviden prostor za razširitev solarnega sistema s končno površino 40.000 m²**

Uveljavitev na trgu tehnologij za izkoriščanje OVE

V strategiji oskrbe z energijo,
ki smo jo sprejeli v Sloveniji
Predvidevamo vgradnjo
10.000 m² SSE na leto
(do 2010,
zaostajamo več kot za ½)

Subvencije

sistemi za pripravo tople sanitarne vode v enodružinskih stavbah del investicije za večje sisteme

Pravilniki

Pravilnik o toplotni zaščiti in učinkoviti rabi energije v stavbah

toplota proizvedena s solarnim sistemom za pripravo tople sanitarne vode se lahko vključi v energijsko bilanco stavbe

v projektu strojnih instalacij mora biti predvidena vgradnja cevi med SSE in kotlovnico

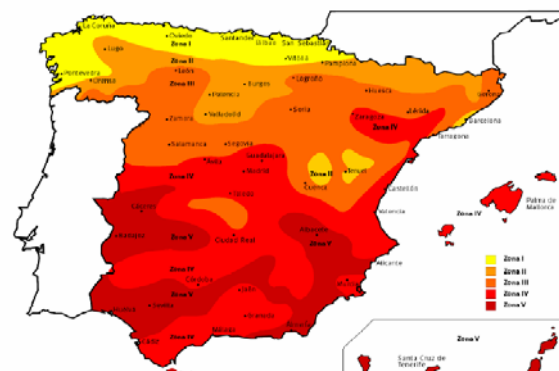
Uveljavitev na trgu tehnologij za izkoriščanje OVE

4.1 Solar Ordinances

ORDENANZAS MUNICIPALES

50 lokalnih skupnosti, v katerih biva 9 milj. Špancev je sprejelo **Predpis o obvezni gradnji solarnih sistemov v novih in obnovi starih stavb.**

Minimal solar fraction in % (electrical back-up system)

Hot water demand building at 60°C (l/d)	Climate zone				
	I	II	III	IV	V
50–1000	50	60	70	70	70
1001–2000	50	63	70	70	70
2001–3000	50	66	70	70	70
3001–4000	51	69	70	70	70
4001–5000	58	70	70	70	70
5001–6000	62	70	70	70	70
>6000	70	70	70	70	70

Extend
Accredited
Renewables
Training for
Heating

EARTH (Extend Accredited Renewables Training for Heating)

Namen izobraževanja inštalaterjev sprejemnikov sončne energije je izobraziti in usposobiti inštalaterje SSE. Cilj je, da se z izobraževanjem dvigne kakovost izvedbenih del in s tem tudi zaupanje investorjev v **te sisteme**.

CER²

Namenjen izobraževanju institucij in predavateljev iz različnih tehničnih ter ekonomskih področij, ... poslušalce končnih seminarjev (planerje, inštalaterje in energetske svetovalce).

SOLCAMP

Pričakuje se, da bo koncu projekta povprečno 10 % več kampov v 11 sodelujočih regijah opremljenih s sprejemniki sončne energije, kar bo prispevalo k skupnemu povečanju okoli 15.000 m² sprejemnikov

Uveljavitev na trgu tehnologij za izkoriščanje OVE

www.solarge.org

SOLARGE

Uveljavitev večjih solarnih sistemov (s površino $SSE > 30m^2$) v hotelske, javne, večstanovanjske objekte

www.solareast-gsr.net

EAST-GSR

Namenjen uvajanju "zagotovljene" proizvodnje toplote s solarnem sistemom. Investitor je seznanjen z učinkom sistema, ga lahko preverja in zahteva odpravo pomanjkljivosti od izvajalca !